

הירורים על החסינות

מ אז קום המדינה, הייתי חסיד קיצוני של עיר קרון החסינות הפרלמנטרית.

הגילויים האחרונים של ראשי שרותי הביטחון מן הימים ההם מוכיחים עד כמה היתה החסינות דרושה אז. שרותי הביטחון והמיטרה היו מכשירים מיפלי תיים מובהקים, שהופעלו על-ידי מנהיגים מיפלגתיים לצרכים מיפלגתיים.

בשרות הביטחון הכללי שלט „איסר הקטן“ מע- שיו, באותם הימים, נחשפו עתה על-ידי יומנו של משה שרת, עדותו של ראש מחלקת המיבצעים (שרואיון לא מכבר בתוכנית „עלי כותרת“), ודבריו של איסר הראל עצמו.

במיטרה שלטו בנו של דויד בן-גוריון, עמוס, והמפכ"ל יחזקאל סהר, שהורשע לאחר מכן בעוון שבו- עת-שקר לטובת עמוס.

חבורה זו היתה מסוגלת לכל דבר, שהתאים לאינטרס של מפא"י. הם היו מוכנים בהחלט לפברק עבירה ביט- חונית או פלילית, כדי להשיק יריב פוליטי. (מנחם בגין העיד לפני שנה שבן-גוריון ואיסר הקטן רצו לע- צור אותי כסוכן זר, וביקשו את הסכמתו לכך. בשיטת, ויתרו על המזימה.)

קל להעלות על הדעת מה היה קורה בשעה שמשבר פרלמנטרי גדול היה מאיים על המשך שילטונו של בן- גוריון. חסידיו היו בהחלט מסוגלים לטפול האשמות- שואא על שניים-שלושה חברי-כנסת ולעצור לימים את- דים, כדי לשלול מהם את האפשרות להכריע בהצ- בעה נגדו.

משום כך היה צורך בחסינות מוחלטת, קיצונית, אף מעבר למה שמקובל בארצות תקינות. כך סברו חברי-הכנסת הראשונה. כך סברו אנשי חרות, ובראשם ד"ר יוחנן באדר, שמילאו תפקיד חשוב בעיצוב החסי- נות. כך חשבתי גם אני.

מ ובן שגם אז נשאלה השאלה: מה יקרה אם ינסה חברי-כנסת לנצל את החסינות למטרות נלוזות?

השילטון משחית, והשילטון המוחלט משחית באופן מוחלט. כך אמר הלורד אקטון, והוא ידע מה הוא אומר.

סכנה רבה היא לתת לאדם רגיל, בשרודם, חסי- נות מוחלטת מפני החוק. לא כל אדם מסוגל לעמוד בפני הפיתוי. האפשרות לגרום רע לזולת, מבלי להיות צפוי לכל עונש, היא פיתוי חמור לאנשים רבים. כאשר אפשרות זו מובטחת בחוק, מסוכן הפיתוי שיבעתיים.

איך, אם כן, ניתן היה למנוע סכנה זו? מעצבי-החסינות בטחו אז, כך נדמה לי, בשני גור- מים:

ראשית, הרמה של חברי-הכנסת עצמם. בראש רוב המיפלגות עמדו אז אנשים גדולים, שאי-אפשר היה לחשוך בהם שינצלו את החסינות כדי להפיק רווח אישי, לבצע פשעים ולהעליל עלילות-סתם. על הבמה הצי- בורית הצטופפו סקני העלייה השנייה והשלישית, רא- שי המחותר, אנשים שיעבדו אז עצמם לאחירות מיפלגתית אינטנסיבית. אופיים, יותר מכל מחסום אחר, שימש ערובה נגד ניצול-לרעה.

שנית, היה ערך לקונסנוס של חברי-הכנסת. הציבור רצה בחברי-כנסת נקי-כפיים. לא היה כדאי לשום מיפ- לגה להשלים עם הימצאותו של בן-יבליעל גלוי בשורר- תיה. אפשר היה לסמוך על ראשי המיפלגות וחבריהן, שיטילו משמעת על חבר ששרח.

הדבר ניתן היה להתבצע בשתי צורות מקבילות: לגבי עבירות פליליות רגילות, ניתן היה להסיר את החסינות. הדבר נעשה כמה פעמים, כאשר הוחמד חבר- כנסת בהברחת-מטבע, בעשי-מירמה, קבלת-שוחד ועבי- רות-תנועה חמורות. בדרך כלל היו החשודים עצמם מצטרפים, לפחות כלפי חוץ, לדרישה להסיר את חסי- נותם.

המצב חמור יותר לגבי מעשים, שעליהם יש לח"כ חסינות מוחלטת, מפני שהם מבוצעים, כביכול, „תוך מילוי תפקידו כחבר-הכנסת“. אי-אפשר להסיר חסי- נות זו בשום צורה שהיא.

מי שניסח סעיף זה — והוא הסעיף מס' 1 בחוק- החסינות — ידע שהוא רחב מאין כמוהו. אולם הוא היה בטוח שמרבית חברי-הכנסת, שהם אנשים חגונים, לא יתירו לשום ח"כ לנצל אותו בגלוי לרעה. ואכן, מלבד חריגות קטנות, בתקנון זה, פעם, הספיק קוני- סנוזו זה כדי למנוע ניצול-לרעה חמור מדי.

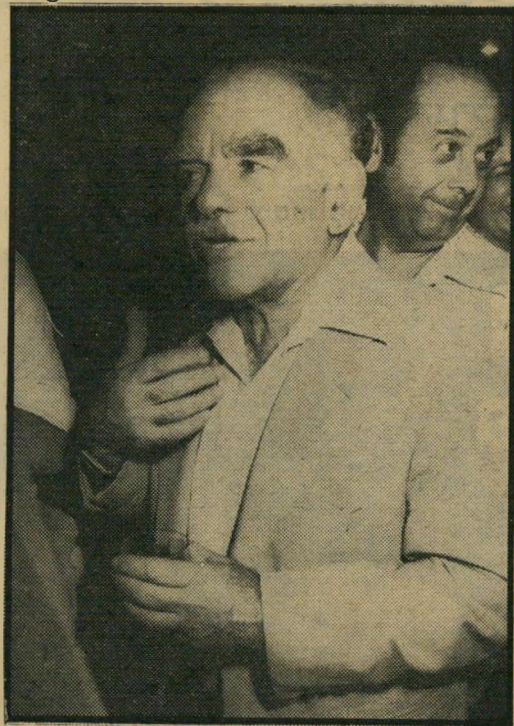
בסך-הכל, היו על כן הנימוקים למען קיום החסי- נות המרחיקה-לכת חשובים יותר מאשר הנימוקים הנג-

דיים. תמכתי בחסינות בלב שלם, גם בשנים שלפני כניסתי לכנסת, גם בעת כהונתי בה, גם לאחר מכן.

פ ש להודות שהמצב השתנה בשנים האחרונות באו- פן מהותי, והדבר מחייב מחשבה חדשה על נו- שא זה.

אפשר להגדיר את המצב בפשטות ברוטאלית: לכנסת-ישראל חדרו גאנגסטרים. לא בהחבא נכנסו, אלא בגלוי. ולא בהחבא הם מנצ- לים את חסינות הכנסת למטרותיהם הפרטיות והאפלות, אלא בגלוי.

זוהי עובדה אחת, והיא ידועה לכל. העובדה השנייה, הידועה פחות, היא זו: מול הגאנגסטריזם הפרלמנטרי החדש הזה, עומדת הכנסת אין-אונים. כל מנגנון הבקרה-העצמית התמוטט. ראשי-הסיעות שוב אינם יכולים להשתלט על הגאנג- סטרים, אלא להיפך — הם מסייעים להם או שותקים

יו"ר הכנסת יו"ר ארני

לנוכח מעשיהם, אם מתוך פחד, אם מתוך אדישות מוסרית. שתי עובדות אלה משליכות אור חדש לגמרי על המוסד הקרוי חסינות.

ה עולם כולו הזדעזע כאשר נבחר לכנסת ישראל אדם המבוקש על-ידי המיטרה של מדינה נאורה, בקשר עם עבירות חמורות.

אותו חברי-כנסת הצהיר פומבית כי הוא מבקש להי- בחר, כדי למנוע את הסגרתו על-יפ-חוק. הצהרה זו לא הזיקה לו. להיפך. המוני ישראל בחרו בו בהתלהבות, ואף נתנו לו מנדאט שני, כבאקשיש.

פרטי אותה פרשה עגומה ונאלחת ידועים עתה, ואין צורך להעלותם כאן.

מאז צץ שמו של אותו חברי-כנסת שוב ושוב, בהק- שרים שונים, המעידים עליו כי הכושי לא החליף את עורו, והנמר לא שינה את הברברותיו.

פרשה זו, שדומני שאין לה אח ורע בשום פרלמנט של מדינה מתוקנת בעולם, אינה רעה רק כשלעצמה. היא רעה כפליים, מפני שזוהי מחלה מדבקת. כאשר נפתח הפתח לפני ההפקרות, יכול לחיכנס בעדו כל אדם בעל רמה (או חוסר-רמה) מוסרית מת- אימה. מה שמותר לאחד, מותר לשני. מה שהיה עוד אתמול בלתי-אפשרי ולא עלה כלל על הדעת, הפך עתה אפשרי, ועולה על דעתם של שני, ושלישי, ורביעי.

הסכר המוסרי בכנסת נפרץ — ומים מצחינים רבים חודרים עתה דרך הפירצה.

לא אזכיר כאן שמות, כי איני רוצה להעתיק את הוויכוח העקרוני לפסים אישיים מדי. כל קורא יכול להוסיף בעצמו את השמות הידועים לו, כאוות נפשו. בשנה וחצי של קיום הכנסת הנוכחית רצופות תול- דותיה בסקנדלים. ח"כ אחד עומד למישפט כחשוד בקבלת-שוחד. חברי-כנסת אחרים הטמינו זה לזה מכי- שירים להאזנת-סתר, מעשה שהיה פלילי אילו מילאה הכנסת את חובתה וחוקקה את החוק הדרוש. ולאח- רונה פושטת התופעה של ח"כים המשתמשים בשיטות של העולם התחתון לקידום מטרותיהם הפרטיות, באמ" תלה של „מילחמה בפשע“.

השמעת עלילות-זדון מצוואות מן האצבע, לקידום אינטרסים פרטיים, תוך התחבאות מאחרי החסינות המוחלטת, הפכה שיטה מקובלת.

גרוע עוד יותר, יש חברי-כנסת המנצלים עתה בגלוי את מעמדם כדי לצבור רווחים, על-ידי גבית סכומי- עתק עבור שרותים שהם, במיקרה הטוב ביותר, בגדר „לוביאינג“ (בארצות-הברית זה אסור), ובמיקרה הרע ביותר, בגדר סחטנות וקבלת-שוחד.

כ ל זה לא היה אפשרי, לולא עמדו רוב חברי- הכנסת, שהם אנשים חגונים, חסרי-ישע מול תו- פעות אלה.

האחריות הכבדה ביותר רובצת על אדם, שבחירתו לתפקיד יו"ר הכנסת עוררה מלכתחילה ספקות חמור- רים. שום דבר בעברו של יצחק שמיר (אישי-ביצוע של לח"י, אישי-ביצוע של המוסד) לא הכשיר אותו לתפ- קיד זה, שבו כיהנו פעם אישים כמו יוסף שפרינצק וקדיש לוז.

ליו"ר הכנסת יש מעמד מיוחד לגבי סוגיה זו. על- פי תקנון הכנסת, הוא המופקד על „שמירת כבוד הכנסת“. הוא החייב, על-פי התקנון, לפסול שאילות הכוללות האשמות נגד בני-אדם, כדי למנוע ניצול- לרעה של החסינות למען הפצת עלילות. הוא האחראי גם להפסקת נאומו של ח"כ, המנסה להשמיע השמצות אישיות כלפי אזרחים מעל זוכן-הנואמים של המלאה, שוב כדי למנוע את ניצול החסינות.

אולם מאז בחירת הכנסת התשיעית ובחירתו שלו כיושב-ראש, לא עשה יצחק שמיר דבר וחצי דבר כדי למנוע את התפשטות הגאנגסטריזם הגלוי בכנסת שלו. כאשר פניתי אליו במיקרה מסויים, הודיע לי, „מבלי להתייחס לעניין עצמו“, כי „אינו מוסמך להתערב בעניינים כגון דא“.

אילו היה היו"ר הנכבד טורח לקרוא את תקנון הכנסת, היה מגלה כבר בעמוד הראשון, בסעיף 5, כי „יושב-ראש הכנסת ינהל את ענייני הכנסת, ייצג אותה כלפי חוץ, יש מור על כבוד ה...“ משמע, לא זה בלבד שהוא „מוסמך“, אלא שהוא גם חייב „להת- ערב בעניינים כגון דא“.

כ ראשי עיר כן יושביה, וכיו"ר הכנסת כן חבריה. אין הם רוצים להתמודד עם הנגע שפשט בקירבם. הם מוכנים לעמוד מן הצד ולהסתכל — אולי בהנאה, אולי בקינאה, אולי בהסתהינות אילמת — במעשיהם של עמיתיהם המופקרים.

אולי יש ביניהם אחדים, ואולי יותר מאחדים, האומ- רים לעצמם בסתר-ליבם: „הבה נראה מה ייצא מזה. אם הם יצליחו ויקבעו נורמה כללית של הפקרות, אולי נוכל גם אנחנו ליהנות מן ההפקר...“

א יני בא ברגע זה להציע פיתרון לבעיה. החסינות חשובה מדי, מכדי שנבטל אותה במחי- יד. הכנסת מלאה מים מלוכלכים, אך אסור לשפוך את התינוק יחד עםים.

אני בא להציע על בעיה. הכל יודעים שהיא קיימת, ושהיא חמורה מאין כמוה. היא מאיימת על עצם קיומו של הפרלמנט היש- ראלי כמוסד יעיל ומכובד, שהאזרחים מוכנים לראות בו סמל לדמוקרטיה ודוגמה לכלל.

המצב הנוכחי הוא בלתי-ניסבל. אנשים בעלי רמה מוסרית ואינטלקטואלית חייבים להתמודד עימה, ולגבש גישה חדשה לעיקרון החסינות.

מאת: אריאל שרון

